

Recenzja osiągnięć naukowych dr. Marka Bieleckiego w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego nauk prawnych w zakresie prawa

Recenzja niniejsza zostaje przedłożona na podstawie powołania niżej podpisanego przez Centralną Komisję do Spraw Stopni i Tytułów, w dniu 3 listopada 2015 r., pismem Nr BCK-I-L-8347/15, do roli recenzenta w postępowaniu habilitacyjnym dr. Marka Bieleckiego.

Ocena głównego osiągnięcia naukowego

Praca dr. Marka Bieleckiego pt. „Stan prawny nieruchomości Archieparchii Przemysko – Warszawskiej w latach 1944 – 2014” dotyczy tematyki niezwykle aktualnej i ważnej. Autor zdecydował się na naukowe opracowanie kwestii, które niejednokrotnie do świadomości publicznej przebijają się wyłącznie poprzez relacje publicystyczne dotyczące jednostkowych zdarzeń lub obiektów i opatrzone zdawkowym, często z wydźwiękiem sensacyjnym, komentarzem. Trudność tego zadania, a co za tym idzie jego naukowa atrakcyjność, polega również na tym, iż wybrano na przedmiot badań inny niż rzymski obrządek Kościoła Katolickiego. Wydaje się, że jest to słuszny kierunek poszukiwań, mogący w docelowym stanie rzeczy dać obiektywny obraz całości zjawisk przedstawianych w podobnych opracowaniach, a dotyczących pozostałych kościołów i innych związków wyznaniowych w Polsce.

Temat rozprawy został ujęty w tytule książki, a ten nasuwa już kilka pytań. Po pierwsze sformułowanie „stan prawny” – przedmiotem badań wydaje się być przede wszystkim własność, jej ewolucja i związane z tym zagadnieniem kwestie prawne,

ale również i faktyczne. Podobnie określenie „Archieparchii Przemysko – Warszawskiej” tylko dla „wtajemniczonych” oznacza osobę prawną – odpowiednik diecezji – obrządku wschodniego. Nazwa ta zresztą nie występuje potem w tytule żadnej jednostki redakcyjnej pracy (rozdziału, podrozdziału). Pozytywem takiego stanu rzeczy jest jednak wpisanie się Autora w zyskujący ostatnio na znaczeniu prąd badawczy poświęcony recepcji prawa kościołów i innych związków wyznaniowych do państwowego porządku prawnego (*vide* praca prof. Tuni). Ta zaś konkretna osoba prawna istnieje jednak dopiero od 1996 r. i z pewnością ma swoje własne nieruchomości – zupełnie odrębne od należących do jej innych osób prawnych, np. parafii czy klasztorów (domów zakonnych). Należy zatem rozważyć, czy nie bardziej precyzyjnym tytułem byłoby sformułowanie w rodzaju: „Własność nieruchomości greckokatolickich na terenie Archieparchii Przemysko – Warszawskiej w latach 1944 – 2014” lub podobne. Oczywiście należy wziąć pod uwagę również okoliczność, iż rozprawa ukazała się drukiem i wymogi edytorsko – marketingowe nie pozostają bez znaczenia. Wątpliwości te na szczęście rozwiewane zostają poprzez wyjaśnienia zawarte we wstępie do pracy.

Teza pracy została sformułowana we wstępie jako „udowodnienie bezprawności procesu nacjonalizacji nieruchomości należących do Kościoła greckokatolickiego w Polsce, która dokonała się na podstawie aktów normatywnych wydawanych przez władze Polski Ludowej, z uwzględnieniem próby częściowego zadośćuczynienia za doznane straty ze strony władz III RP”. Jest ona poprawna, może za wyjątkiem nieco ryzykownego zestawienia „bezprawności (...) na podstawie aktów normatywnych” i uwagi o nieco szerszym niż w tytule pojęciu nieruchomości całego Kościoła greckokatolickiego.

Trafnie Autor określił zestaw metod, z których korzystał przy pisaniu rozprawy, choć ich wielość wydaje się być uzasadniona nie tyle obszernością, co raczej rodzajem i zróżnicowaniem zgromadzonego materiału badawczego.

Konstrukcja pracy zbudowana jest w oparciu o podział na część merytoryczną oraz obszerny zbiór aneksów. Pierwsza część podzielona została na cztery rozdziały opatrzone niezbędnym aparatem naukowym – wstępem, zakończeniem, wykazem źródeł i bibliografii. Każdy rozdział wieńczy podsumowanie syntetycznie prezentujące jego treść, co zasługuje na uznanie i ułatwia śledzenie kolejnych ustaleń pracy. Układ ten jest klasyczny, czytelny i spójny.

Pierwszy rozdział „Uwarunkowania prawno-historyczne funkcjonowania Kościoła greckokatolickiego w Polsce” ma charakter przede wszystkim historycznego wprowadzenia w instytucję unii między Kościołem łacińskim a wschodnim. Jego ostatnia część przed podsumowaniem wyjaśnia zagadnienia z prawa wewnętrznego odnoszące się bezpośrednio do tematyki pracy.

Drugi rozdział „Nacjonalizacja nieruchomości kościelnych” prezentuje tematykę przejmowania przez państwo greckokatolickich nieruchomości kościelnych. Na szczególną uwagę zasługuje podrozdział dotyczący losów nieruchomości w związku z korektą przebiegu granicy między Polską a ZSSR w 1951 r.

Trzeci rozdział „Rola Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego w przejmowaniu mienia Kościoła katolickiego obrządku grecko-rusińskiego w Polsce” dotyka natomiast ciekawego zagadnienia – sporu nie między państwem a którymś z Kościołów ale pomiędzy dwoma Kościołami.

Czwarty rozdział „Nabycie i rewindykacja nieruchomości zgodnie z ustawą o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w RP” natomiast prezentuje zagadnienia przejęcia własności nieruchomości będących we władaniu kościelnych osób prawnych lub odzyskiwanych w drodze postępowania regulacyjnego. Na podkreślenie zasługuje część dotycząca możliwości dochodzenia roszczeń w drodze sądowej po likwidacji Komisji Majątkowej. Jest to rysujący się obecnie ciekawy obszar badawczy w przedmiotowej materii, dotyczącej nie tylko nieruchomości greckokatolickich. Autor nie przytacza jednak żadnych danych dotyczących badanego zakresu nieruchomości (wspomina o kilkunastu w podsumowaniu rozdziału) – czy jakieś postępowania w tym trybie zostały wszczęte, zakończone i z jakim wynikiem, a może ta kwestia nie dotyczy badanych nieruchomości? Ciekawym rozszerzeniem obszaru badań rozprawy jest ostatnia część tego rozdziału traktująca o losach nieruchomości na Ziemiach Odzyskanych.

Wartością samą w sobie jest druga część pracy – obszerny zestaw aneksów. „Nawigację” ułatwiłby ich spis. Zamieszczenie takiego zestawienia niewątpliwie podnosi jakość i wartość rozprawy. Wpisuje się ona w cykl prac źródłowych, zawierających zasób materiału znacznie przewyższający zamierzenia badawcze jednej rozprawy i przez to stanowiących nieocenioną podstawę do dalszych kroków zmierzających do eksploracji tego materiału – przez Autora lub innych badaczy. Taką pracowitość, uzupełnioną swoistą ofertą, należy zauważyć i docenić.

Baza źródłowa oraz zgromadzona i wykorzystana literatura są obszerne i wyczerpujące. Niewielkie potknięcia (np. umieszczenie Dekretu o Kościołach Wschodnich wśród literatury zamiast w specjalnie utworzonej sekcji dokumentów kościelnych) nie powodują obniżenia jednoznacznie wysokiej oceny, ze szczególnym podkreśleniem wielości materiałów archiwalnych i niepublikowanych.

Nie bez znaczenia dla oceny rozprawy pozostają również recenzje wydawnicze książki sporządzone przez uznane autorytety w dziedzinie prawa wyznaniowego, a mianowicie przez prof. dr. hab. A. Mezglewskiego (UO) oraz dr. hab. P. Steczkowskiego, prof. UR.

Podsumowując tę część recenzji należy stwierdzić, iż rozprawa dr. Marka Bieleckiego jest dziełem naukowym, oryginalnym, twórczym i źródłowym. Jest napisana dobrym językiem i starannie opracowana oraz wydana w wydawnictwie uniwersyteckim Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Tym samym niewątpliwie stanowi ona „osiągnięcie naukowe lub artystyczne, uzyskane po otrzymaniu stopnia doktora, stanowiące znaczny wkład autora w rozwój określonej dyscypliny naukowej”, w rozumieniu art. 16 ust. 2 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, Dz. U. z 2014, poz. 1852.

Ocena pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych

Habilitant w swoim autoreferacie wyróżnia pięć obszarów badawczych stanowiących zakres Jego zainteresowań naukowych:

1. Zasady bilateralizmu oraz współdziałania w stosunkach instytucjonalnych państwo – Kościoły i związki wyznaniowe;
2. Wolność religijna dziecka;
3. Stan prawny nieruchomości kościelnych na pograniczu polsko-ukraińskim;
4. Status prawny Kościoła (obrzędki) greckokatolickiego w prawie polskim i ukraińskim;
5. Wolność pielgrzymowania a przepisy ruchu drogowego.

Jest to podział znajdujący swoje uzasadnienie w przedstawionym dorobku naukowo-badawczym. Jest spójny, a jednocześnie zróżnicowany, pozostający w obrębie prawa wyznaniowego.

Habilitant jest redaktorem, współredaktorem i współautorem sześciu monografii ukazujących się w latach 2008-2013, poza monografią stanowiącą główne osiągnięcie naukowe recenzowane powyżej. W większości ich tematyka pokrywa się z obszarami badawczymi Autora, ukazywały się systematycznie, co świadczy o stałości i owocności działań naukowo-badawczych Habilitanta.

Dr Marek Bielecki jest autorem 27 artykułów w recenzowanych pracach zbiorowych oraz 10 w recenzowanych czasopismach naukowych. Ukazywały się one w latach 2005-2014. Publikował głównie w swoim macierzystym środowisku lubelskim, ale posiada również publikacje wydane w Toruniu, Warszawie czy Katowicach-Bielsku-Białej. Ich tematyka mieści się w zarysowanych obszarach badawczych.

W latach 2007-2015 Habilitant wygłosił 29 referatów na międzynarodowych lub krajowych konferencjach tematycznych. Odpowiadają one deklarowanym zainteresowaniom naukowym i świadczą o stałej i czynnej obecności w środowisku naukowym oraz o stałym rozwoju. Pozwalają również dostrzec osadzenie głównego osiągnięcia naukowego w szerszej perspektywie aktywności naukowej Habilitanta.

Recenzowane osiągnięcia naukowo - badawcze przede wszystkim świadczą o stałej obecności Habilitanta w środowisku naukowym prawa wyznaniowego. Brał aktywny udział w większości istotnych wydarzeń naukowych, przede wszystkim dorocznych zjazdów katedr i wykładowców prawa wyznaniowego, wygłaszał tam referaty, brał udział w dyskusjach, poddawał ocenie kolejne etapy swojego rozwoju naukowego, publikował wyniki badań. Niewątpliwie ułatwia to sporządzanie recenzji, ponieważ pozwala na wydanie opinii nie tylko na podstawie przedstawionego materiału publikacyjnego i dokumentacji, ale przede wszystkim na podstawie doświadczenia i obserwacji rozwoju naukowego dr Marka Bieleckiego, osoby w środowisku naukowym identyfikowalnej, cenionej i, choć nie jest to cecha merytoryczna – lubianej. Rodzaj, jakość oraz ilość powstałych w wyniku tych działań publikacji zasługują

na jednoznacznie pozytywną ocenę i uzasadniają podjęcie kolejnych czynności w postępowaniu habilitacyjnym.

Ocena dorobku dydaktycznego i popularyzatorskiego

Dr Marek Bielecki był uczestnikiem kilkudziesięciu konferencji naukowych o charakterze krajowym i międzynarodowym. Ponadto organizował 9 konferencji naukowych, w tym jedną o zasięgu międzynarodowym.

Otrzymał Nagrodę Rektora Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II za kontakty z Towarzystwem Naukowym KUL, członkostwo w Wydawniczej Komisji Senackiej i promocję Wydziału oraz Nagroda Zespołowa III stopnia za oryginalne i twórcze osiągnięcia naukowe przyznana przez Rektora KUL dr. Grzegorzowi Kowalskiemu, dr. Markowi Bieleckiemu, dr. Piotrowi Wiśniewskiemu i ojcu dr. hab. Franciszkowi Rosińskiemu, prof. KUL – wyczerpuje to przesłanki odznaczeń zarówno z § 4 p. 7, jak i § 5 p. 3 Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 r. w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego, Dz. U. Nr 196, poz. 1165

Od 2005 r. do chwili obecnej – jest sekretarzem „Roczników Nauk Prawnych i Ekonomicznych KUL”.

Jest członkiem dwóch towarzystw (stowarzyszeń) naukowych. Są to:

- Polskie Towarzystwo Prawa Wyznaniowego – członek zwyczajny od 2008 r.
- Stowarzyszenie Prawo na Drodze – członek zwyczajny; wiceprezes od 2011 r.

Od 2001 r. w ramach studiów doktoranckich prowadził ćwiczenia ze studentami studiów stacjonarnych Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL na kierunkach: prawo, prawo kanoniczne i administracja w zakresie prawa wyznaniowego. W latach 2005-2015, po uzyskaniu stopnia doktora nauk prawnych, prowadził wykłady, ćwiczenia, proseminaria, seminaria magisterskie z takich przedmiotów kierunkowych jak: prawo wyznaniowe, prawo administracyjne, wstęp

do prawoznawstwa, ochrona informacji niejawnej i danych osobowych oraz polityka integracji i bezpieczeństwa Unii Europejskiej. Ponadto prowadził wykłady fakultatywne z prawa konkordatowego, porównawczego prawa wyznaniowego oraz prawa o ruchu drogowym.

Jest członkiem zarządu lokalnego stowarzyszenia „Feniks”. Aktywnie uczestniczył w VII Lubelskim Festiwalu Nauki (LFN). W 2011 r. współorganizował na Wydziale Zamiejscowym Nauk Prawnych i Ekonomicznych KUL sesje, w których brała udział młodzież z lokalnych liceów i gimnazjów:

- Polska w strefie Schengen
- Prawne następstwa śmierci człowieka
- Przerwanie ciąży. Prawne aspekty
- Samorząd terytorialny na forum Unii Europejskiej i Rady Europy

W ramach VIII LFN w 2012 r. współorganizował panele zatytułowane:

- Prawne następstwa śmierci człowieka
- Samorząd terytorialny na forum Unii Europejskiej i Rady Europy

Do popularyzacji nauki przyczyniają się również recenzje opracowań z zakresu prawa wyznaniowego oraz sprawozdania z konferencji naukowych.

W latach 2006 - 2008 był pełnomocnikiem dziekana do spraw studenckich. W tym czasie był koordynatorem współpracy kół naukowych i organizacji studenckich z władzami uczelni oraz samorządami lokalnych gmin i powiatów. W ramach prowadzonej działalności zorganizował m.in. wyjazdowe sesje Biura Informacji Obywatelskiej w licznych gminach, gdzie studenci WZNPiE KUL w Tomaszowie Lubelskim bezpłatnie udzielali porad prawnych.

W ramach współpracy z Biurem Informacji Obywatelskiej, które tworzyli studenci WZNPiE KUL, brał udział przy opracowaniu Vademecum prawno-administracyjnego, t. 5 i był współrecenzentem tego tomu. Recenzował i rekomendował do wydania w „Edukacji Prawniczej” artykuły I. Hajscewicz-Zimek pt. „Prostytutki, nierządnicze – obywatelki RP” oraz „Ekspertyza entomologiczna ostatnią deską ratunku w przypadkach beznadziejnych”.

Jest autorem ekspertyzy wykonanej na zlecenie Starostwa Powiatu Tomaszowskiego pt. „Status prawny cerkwi greckokatolickich na terenie powiatu tomaszowskiego”.

Dorobek dydaktyczny i popularyzatorski Habilitanta jest przykładem pracy zaangażowanego w życie uczelni i środowiska naukowego asystenta i adiunkta. Szerokie spektrum zainteresowań oraz realizowanych zadań udowadnia zdolności niezbędne do dojrzałego i samodzielnego funkcjonowania w środowisku naukowym. Już na tym etapie świadczą o tym przyznane nagrody i wyróżnienia.

Konkluzja

Monografia „Stan prawny nieruchomości Archieparchii Przemysko-Warszawskiej w latach 1944-2014” oraz pozostały dorobek naukowo-badawczy, popularyzatorski oraz dydaktyczny pozwala jednoznacznie stwierdzić posiadanie przez dr. Marka Bieleckiego kwalifikacji do samodzielnej pracy naukowo-badawczej oraz spełnienie przez Niego wymogów określonych w art. 16 Ustawy o stopniach i tytule naukowym do uzyskania stopnia doktora habilitowanego.

Z prawdziwą satysfakcją zatem pozwalam sobie wnioskować do Komisji Habilitacyjnej o podjęcie pozytywnej uchwały w przedmiocie zarekomendowania Radzie Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL nadania Habilitantowi stopnia doktora habilitowanego nauk prawnych w zakresie prawa.

